

Štátna banská správa
(MH SR)

Zdroj údajov: Hlavný banský úrad

Informácia
o stave bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, vývoji pracovnej úrazovosti,
chorôb z povolania a iných poškodení zdravia z práce v SR za oblasť hlavného
dozoru štátnej banskej správy SR za rok 2009

1. Úvod

Ústava Slovenskej republiky zaručuje zamestnancom právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky. Súbor všeobecne záväzných právnych predpisov, najmä Zákonník práce, zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a v oblasti pôsobnosti orgánov štátnej banskej správy zákon SNR č. 51/1988 Zb. o banskej činnosti, výbušninách a o štátnej banskej správe v znení neskorších predpisov vytvárajú a podrobne upravujú zákonné podmienky vykonávania práce zaručujúce zamestnancom v potrebnej miere najmä ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci. Systémom zákonných opatrení sa u zamestnávateľov sleduje vytváranie a udržiavanie takých pracovných podmienok, ktoré okrem iného zaistia pri práci bezpečnosť a ochranu života a zdravia zamestnancov ale aj bezpečnosť prevádzky.

Len dôsledné dodržiavanie predpisov a plnenie osobitných úloh v oblasti ochrany zdravia zamestnancov a bezpečnosti prevádzky zamestnávateľmi ako aj zamestnancami v súčinnosti s aktívnou odbornou kontrolou orgánov dozoru spojenou s dôsledným vyžadovaním plnenia povinností vyplývajúcich zo všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti bezpečnosti práce a prevádzky, môže viesť k ekonomickému, ako aj sociálnemu rozvoju organizácií a splneniu zámerov prijatých v oblasti znižovania úrazovosti v Slovenskej republike. Tento zámer je jednoznačne deklarovaný v Koncepcii bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike na roky 2008 až 2012 (ďalej len „Koncepcia BOZP“), ktorá bola schválená uznesením vlády Slovenskej republiky č. 114 z 20. februára 2008.

2. Orgány dozoru

Pri vykonávaní banskej činnosti, činnosti vykonávanej bankým spôsobom, ako aj pri výrobe a používaní výbušnín na trhacie práce a ohňostrojné práce vykonávajú hlavný dozor orgány štátnej banskej správy, a to Ministerstvo hospodárstva SR, Hlavný banký úrad a obvodné banké úrady SR. Ich kompetencie sú podrobne upravené v § 39, § 39a, § 40 a v § 41 zákona SNR č. 51/1988 Zb. o banskej činnosti, výbušninách a o štátnej banskej správe v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon SNR č. 51/1988 Zb.“) ako aj v zákone č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 124/2006 Z. z.“).

Ministerstvo hospodárstva SR, ako ústredný orgán štátnej správy riadi výkon štátnej banskej správy, zabezpečuje a koordinuje v súčinnosti s ostatnými ústrednými orgánmi Slovenskej republiky úlohy medzinárodnej spolupráce v oblasti pôsobnosti štátnej banskej správy, rozhoduje o odvolaniach vo veciach, v ktorých v prvom stupni rozhodol Hlavný banký úrad.

Hlavný banký úrad a obvodné banké úrady, ako orgány hlavného dozoru, vykonávajú hlavný dozor nad dodržiavaním zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banký zákon) v znení neskorších predpisov, zákona SNR č. 51/1988 Zb. a predpisov vydaných na ich základe a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak

upravujú ochranu a využívanie ložísk nerastov, bezpečnosť prevádzky, zabezpečenie chránených objektov a záujmov pred účinkami banskej činnosti, výučbu strelmajstrov, technických vedúcich odstrelův, odpaľovačov ohňostrojův, pyrotechnikův a predavačov pyrotechnických výrobkov, ako aj výrobu a používanie výbušnín na trhacie práce a ohňostrojné práce, bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (ďalej len „BOZP“), bezpečnosť technických zariadení, požiarnu ochranu v podzemí a pracovné podmienky, v organizáciách pri vykonávaní banskej činnosti a činnosti vykonávanej banským spôsobom a pri výrobe, používaní a tranzite výbušnín na trhacie práce a ohňostrojné práce. Sú tiež orgánmi dohľadu podľa zákona č. 264/1999 Z.z. o technických požiadavkách na výrobky a o posudzovaní zhody a o zmene a doplnení niektorých zákonův v znení neskorších predpisův, ako aj orgánmi, ktoré v súčinnosti s Inšpekciou životného prostredia Slovenskej republiky vykonávajú štátnu správu na úseku prevencie závažných priemyselných havárií podľa zákona č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonův v úplnom znení (ďalej len „zákon č. 261/2002 Z. z.“). Taktiež sú kontrolnými orgánmi podľa § 37a zákona č. 163/2001 Z. z. o chemických látkach a chemických prípravkoch v znení neskorších predpisův [od 1.4.2010 podľa zákona č. 67/2010 Z. z. o podmienkach uvedenia chemických látok a chemických zmesí a o zmene a doplnení niektorých zákonův (chemický zákon)], ako aj orgánmi štátnej správy na úseku nakladania s ťažobným odpadom podľa § 17 písm. f) zákona č. 514/2008 Z. z. o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonův.

Miestna príslušnosť obvodných banských úradův je vymedzená v § 1 vyhlášky Ministerstva hospodárstva SR č. 333/1996 Z.z., ktorou sa ustanovujú obvody pôsobnosti jednotlivých obvodných banských úradův.

3. Ciele, úlohy a priority dozorného orgánu v danom roku

Jednou z hlavných úloh orgánův štátnej banskej správy v oblasti bezpečnosti práce a prevádzky je presadzovanie BOZP a pracovných podmienok v organizáciách pri vykonávaní banskej činnosti, činnosti vykonávanej banským spôsobom, ako aj pri výrobe a používaní výbušnín na trhacie práce a ohňostrojné práce podľa kompetencií vymedzených zákonom SNR č. 51/1988 Zb. Hlavným cieľom pôsobenia orgánův štátnej banskej správy v tejto oblasti je v súlade so zákonnými kompetenciami vyžadovaním dodržiavania platných právnych predpisův zamestnancami ako aj zamestnávateľmi presadiť vytváranie a udržiavanie zákonných podmienok vykonávania práce, ktoré zamestnancom v potrebnej miere zaručia najmä ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci.

Hlavný banský úrad a obvodné banské úrady majú každoročne okrem plnenia štandardných úloh v pláne hlavných úloh v oblasti BOZP a bezpečnosti prevádzky stanovené aj osobitné úlohy. Tieto úlohy každoročne stanovuje Hlavný banský úrad na základe návrhov jednotlivých obvodných banských úradův podľa aktuálnych poznatkov z výkonu hlavného dozoru. Plneniu hlavných úloh je s ohľadom na ich aktuálnosť venovaná osobitná pozornosť. V roku 2009 medzi najvýznamnejšie úlohy patrili:

- a) účelové prehliadky v súčinnosti so Slovenskou obchodnou inšpekciou zamerané na nadobúdanie, uskladňovanie a predaj pyrotechnických výrobkov,
- b) špecializované prehliadky zamerané na kontrolu plnenia povinností organizácie vyplývajúcich z NV SR č. 387/2006 Z. z. o požiadavkách na zaistenie bezpečnostného a zdravotného označenia pri práci a NV SR č. 392/2006 Z. z. o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách pri používaní pracovných prostriedkov,
- c) prehliadky vo vybraných organizáciách, ktoré vykonávajú banskú činnosť v podzemí zameranú na BOZPi a bezpečnosť prevádzky a špecializované prehliadky zamerané na

- kontrolu plnenia povinností organizácie v oblasti protipožiarnej ochrany v podzemí,
- d) špecializované prehliadky zamerané na kontrolu plnenia povinností vyplývajúcich z vyhlášky SBÚ č. 21/1989 Zb., vyhlášky SBÚ č. 29/1989 Zb. a vyhlášky SBÚ č. 50/1989 Zb. v organizáciách pri vykonávaní banskej činnosti,
 - e) špecializované prehliadky zamerané na kontrolu vybavenia elektrických prevádzkarní osobnými ochrannými a pracovnými pomôckami (ďalej len „OOPP“), dodržiavanie predpisov na zaistenie BOZP pri prevádzke zariadení na ochranu pred bleskom a pri prevádzke elektrických zariadení, pri prevádzke zdvíhacích zariadení a pri doprave a manipulácii s bremenami,
 - f) kontrolu vykonávania činností odborne spôsobilými pracovníkmi, najmä pokiaľ ide o činnosti na vyhradených technických zariadeniach,
 - g) kontrolu prítomnosti alkoholu, omamných alebo psychotropných látok zamestnancov v dozorovaných organizáciách a
 - h) hlavný dozor zameraný v súlade s prioritou . 6 Koncepcie BOZP v záujme prevencie a zlepšenia dodržiavania predpisov na zaistenie BOZP bol vykonávaný takto:
 - kontroly u novovzniknutých organizácií boli zabezpečované prednostne v rámci výberu lokalít na plnenie plánovaných úloh v roku 2009 so zameraním len na organizácie, ktoré začali vykonávať dozorovanú činnosť,
 - výkon hlavného dozoru v oblasti BOZP bol zameraný v prevažnej miere na vykonávanie prehliadok, čo je preventívnou činnosťou. Ostatná činnosť pozostávala z nutnosti vybavovania podaní v súlade s náplňou ŠBS a správnym poriadkom,
 - zameranie kontrol bolo nad 50 % smerované na malé a stredné organizácie, v ktorých v roku 2008 nebola kontrola v oblasti BOZP vykonaná,
 - úloha zabezpečovania výkonu hlavného dozoru v jednotlivých dozorovaných subjektoch v intervale 1 x ročne bola zabezpečovaná v rozsahu možností daných personálnymi, technickými a finančnými zdrojmi úradu.

Predmetom osobitných špecializovaných kontrol bol výkon trhacích prác, stav prevádzkovaných technických zariadení a aktuálnosť a vyhotovenie prevádzkovej dokumentácie. V súlade so zákonom č. 261/2002 Z. z. obvodné banské úrady sa aktívne zúčastňovali pri vykonávaní koordinovaných kontrol na úseku prevencie závažných priemyselných havárií v dozorovaných organizáciách. Koordinované kontroly boli vykonávané podľa plánu koordinovaných kontrol podnikov na rok 2009, ktorý po prerokovaní s príslušnými orgánmi schválila Slovenská inšpekcia životného prostredia.

4. Subjekty kontrolované dozorným orgánom

Tak, ako v minulosti, aj v roku 2009 bola pri kontrolnej činnosti najväčšia pozornosť venovaná organizáciám zamestnávajúcim do 49 zamestnancov. Takýchto organizácií (subjektov) bolo kontrolovaných 307 (v roku 2008 – 343) čo je takmer 72 % z celkového počtu kontrolovaných subjektov (v roku 2008 to bolo 63 % z celkového počtu kontrolovaných subjektov).

Pri výkone hlavného dozoru Hlavným banským úradom a obvodnými banskými úradmi bolo v roku 2009 kontrolovaných celkom 429 subjektov, čo je menej o 118 subjektov, ako v roku 2008 (547 subjektov). Pokles počtu kontrolovaných subjektov bol hlavne dôsledkom prejavov svetovej hospodárskej krízy, ktorá mala jednoznačne vplyv na pokles ťažby nerastných surovín. Počty kontrolovaných subjektov v členení podľa právnej formy a počtu zamestnancov sú uvedené v tabuľke č. 1 prílohy, z ktorej jednoznačne vyplýva, že dominantnou právnou formou sú akciové spoločnosti a spoločnosti s ručeným obmedzením.

5. Zistený stav v subjektoch kontrolovaných dozorným orgánom

V roku 2009 bolo v kontrolovaných subjektoch vykonaných v oblasti BOZP celkom 1 716 výkonov, čo je o 155 výkonov viac, ako v roku 2008 (t.j. nárast o 10 %), čo celkom dobre zodpovedá snahe zvýšenia počtu dozorných úkonov, najmä inšpekcií v zmysle nového interného predpisu pre inšpekcie. Pokiaľ ide o samotný počet inšpekcií (v tabuľke č. 2 označených ako previerky pod kódmi 22/A,B,F) došlo k výraznému nárastu zo 486 v roku 2008 na 796 v roku 2009 – ide teda o nárast vo výške 63 %. Vývoj počtu dozorných výkonov uvádza nasledujúci graf.

Pri výkone hlavného dozoru bolo pri previerkach stavu BOZP zistených 894 nedostatkov. Oproti roku 2008 (423 nedostatkov) sa počet zistených nedostatkov zvýšil o 471, čo je viac, ako dvojnásobný nárast. Prehľad dozorných výkonov, porušení predpisov podľa objektov a podľa kódov štatistickej klasifikácie sú špecifikované v tabuľkách č. 2, 3 a 4 prílohy tejto správy. Vykázaný vyšší počet zistených nedostatkov súvisí s kladením dôrazu na dôslednosť vykonávaných kontrol, ako aj už spomínanou celosvetovou finančnou krízou, ktorá má jednoznačne vplyv na vykonávanie povinností vyplývajúcich z bezpečnostných predpisov, najmä pokiaľ ide o opatrenia majúce požiadavky na finančné prostriedky.

Na tomto mieste je však potrebné upozorniť, že v tabuľke č. 4 došlo k zmene v uvádzaní kódov štatistickej klasifikácie činností v zmysle schváleného zákona č. 140/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 124/2006 Z. z. Z tohto dôvodu v tejto tabuľke v riadku 05 – Ťažba uhlia a lignitu boli v predchádzajúcich rokoch uvedené počty pre pôvodný kód C – Ťažba nerastných surovín, v riadku 06 – Ťažba ropy a zemného plynu boli v predchádzajúcich rokoch uvedené počty pre pôvodný kód D – Priemyselná výroba a v riadku 09 – Pomocné činnosti pri ťažbe boli v predchádzajúcich rokoch uvedené počty pre pôvodný kód G – Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel.

6. Najzávažnejšie zistenia dozorného orgánu v kontrolovaných subjektoch

Tak, ako v roku 2008, aj v roku 2009 k najzávažnejším zisteným nedostatkom patria nedostatky zistené v oblasti dodržiavania predpisov upravujúcich bezpečnosť práce a prevádzky pri vykonávaní banskej činnosti a činnosti vykonávanej banským spôsobom pri dobývaní ložísk úžitkových nerastov, nedostatky v prevádzkovej dokumentácii ako aj v dokumentácii pri prevádzkovaní vyhradených technických zariadení, zabezpečovaní

objektov alebo pracovísk podľa predpisov na zaistenie bezpečnosti práce a prevádzky ako aj nedostatky pri používaní výbušnín na trhacie práce (aj používanie výbušnín, ktoré neboli pre trhacie práce povolené).

Najzávažnejšie zistenia nedostatkov boli v oblasti používania pracovných prostriedkov, kde bolo zistené, že organizácie nevenujú dostatočnú pozornosť kontrolám pracovných prostriedkov, osobitným nebezpečenstvám pri používaní pracovných prostriedkov, ako aj oboznamovaniu a informovaniu zamestnancov o spôsobe používania pracovných prostriedkov. V oblasti elektro najčastejšie zisteným nedostatkom bolo nevykonávanie revízií elektrických spotrebičov a elektrického ručného náradia, opatrenia vo veci prvej pomoci pri zásahu elektrickým prúdom, chýbajúce oprávnenia na činnosť na vyhradených elektrických zariadeniach a chýbajúce OOPP.

Väčšina zistených nedostatkov v oblasti bezpečnosti práce a prevádzky vyplýva z nedostatočnej praxe, ako aj odborného vzdelania zamestnancov. Toto tvrdenie je podložené vývojom príčin pracovných úrazov, kde jednoznačne prevažujú skupina 8 - Používanie nebezpečných postupov alebo spôsobov práce vrátane konania bez oprávnenia a skupina 12 - Nedostatok osobných predpokladov na riadny pracovný výkon (tabuľky č. 9, 10 a 13)

7. Nápravné opatrenia dozorného orgánu

Za účelom zabezpečenie nápravy, resp. odstránenia zistených nedostatkov banský inšpektor v súlade so zákonnými kompetenciami už počas inšpekčných prehliadok, prípadne vyšetrovania mimoriadnych udalostí, vykonávajú príslušné zákonné opatrenia priamo na mieste v kontrolovaných subjektoch tým, že vydaním záväzného príkazu nariaďujú technické a organizačné opatrenia. V nevyhnutných prípadoch, pri ktorých došlo k zrejmému a bezprostrednému ohrozeniu verejného záujmu, najmä BOZP, bezpečnosti prevádzky a technických zariadení a ktoré nebolo možné ihneď na mieste odstrániť, bolo banskými inšpektormi priamo na mieste nariadené zastavenie prevádzky alebo jej časti, prípadne konkrétnych technických zariadení, a to v nevyhnutnom rozsahu až do odstránenia nedostatkov. V osobitných prípadoch orgány dozoru – obvodné banské úrady na zaistenie BOZP a bezpečnosti prevádzky nariaďovali vykonanie nevyhnutných opatrení na odstraňovanie zistených nedostatkov vydaním rozhodnutia úradu.

Prehľad rozhodnutí podľa druhu vo veci zákazu prevádzky strojných zariadení vydaných orgánmi štátnej banskej správy je uvedený v tabuľke č. 6 prílohy tejto správy. Z prehľadu vyplýva, že počet rozhodnutí v roku 2009 na tomto úseku klesol oproti roku 2008 takmer o polovicu, avšak až takmer 2-násobne stúpol počet zákazov prevádzky strojov a zariadení.

8. Sankčné opatrenia dozorného orgánu

Súčasťou nápravných opatrení boli aj sankčné opatrenia orgánov hlavného dozoru. V súvislosti s porušovaním predpisov o BOZP a bezpečnosti prevádzky pri vykonávaní činností podliehajúcich hlavnému dozoru orgánov štátnej banskej správy boli ukladané sankcie.

Jednotlivcom bolo uložených len 36 blokových pokút (oproti 41 blokovým pokutám v roku 2008) a len 1 pokuta v správnom konaní (oproti 6 pokutám v roku 2008) v celkovej výške 1 089 € oproti 49 300 Sk v roku 2008, čo je 1 636 €.

Organizáciám bolo uložených v správnom konaní až 31 pokút, ale len v celkovej výške 8 860 € (oproti 21 pokutám vo výške 1 528 000 Sk v roku 2008, t.j. 50 720 €).

Prehľad o uložených pokutách s porovnaním s predchádzajúcimi rokmi je v tabuľke č. 5 prílohy tejto správy.

Organizáciám v priebehu roku 2009 nebolo odobraté žiadne oprávnenie pre vykonávanie činnosti. Ďalej v roku 2009 rozhodnutím orgánu hlavného dozoru bola v 14-tich prípadoch zakázaná prevádzka strojov a zariadení, v 6-tich prípadoch bolo zakázané používanie technológie, činnosti a v 2 prípadoch bolo zakázané vykonávanie činnosti bez oprávnenia.

9. Stav a vývoj pracovných úrazov a chorôb z povolania

Vykonávanie činností v bezprostrednom styku s horninovým masívom v podzemí, ale aj na povrchu je spojené s neustálym rizikom ohrozenia a poškodenia zdravia v dôsledku úrazov a chorôb z povolania. Takáto práca je totiž sústavne vykonávaná v prostredí neustáleho rizika poškodenia zdravia zamestnancov v dôsledku neustáleho pôsobenia nepriaznivých vonkajších vplyvov ako je prašnosť, hluk, vibrácie, vlhkosť, teplo, chlad a iné. V dôsledku pôsobenia vonkajších nepriaznivých vplyvov, ktoré nie je možné v súčasnej dobe spoľahlivo vylúčiť, pretrváva zvýšené ohrozenie zdravia i života zamestnancov a tým aj k vyššiemu výskytu pracovných úrazov a chorôb z povolania. Na stav úrazovosti má nepriaznivý vplyv aj súčasný vývoj v spoločnosti, kedy sa povolania spojené s ťažobnou činnosťou stali neatraktívne. Stredné ako aj vysoké školy prestali vychovávať banských odborníkov, čo sa priamo prejavuje na znižovaní odbornej spôsobilosti zamestnancov a tým aj na zvyšovaní rizika ich ohrozenia v dôsledku pôsobenia vplyvov prostredia.

Vývoj pracovnej úrazovosti v roku 2009 možno, v absolútnych číslach, v porovnaní s rokom 2008 považovať za ustálený. Je odrazom stavu kvality zamestnancov, ako aj rizika práce v podzemných prevádzkach uhoľných ako aj neuholných baní, kde došlo v sledovanom období k prevažnému počtu registrovaných pracovných úrazov, ale aj zvýšenej inšpekčnej činnosti.

Nie je vôbec potešiteľné, že v roku 2009 došlo celkove až k 23 smrteľným úrazom, oproti 2 smrteľným pracovným úrazom v roku 2008 a 5 smrteľným pracovným úrazom v roku 2007 (tabuľka č. 7). Mierne klesol počet prípadov ťažkej ujmy na zdraví, a to z 23 prípadov v roku 2008 na 21 v roku 2009 (tabuľka č. 10).

Absolútne najzávažnejšou udalosťou v celej histórii slovenského baníctva bola mimoriadna udalosť, ktorá sa stala dňa 10. 8. 2009, následkom ktorej došlo k úmrtiu 20 baníkov v podzemí organizácie Hornonitrianske bane Prievidza, a.s., ťažobný úsek Handlová, Východná šachta. Príčiny tejto mimoriadnej udalosti sú stále predmetom vyšetrovania Obvodným banským úradom v Prievidzi.

Počet ostatných registrovaných pracovných úrazov zostal takmer nezmenený - 394 v roku 2008 a 391 v roku 2009 (tabuľky č. 12 a 13). Celkový počet všetkých registrovaných úrazov tak mierne stúpol zo 419 v roku 2008 na 435 v roku 2009, tzn. o 16 (tabuľka č. 11). Z celkového pohľadu pri zohľadnení mierneho nárastu počtu zamestnancov v porovnaní s rokom 2008 možno stav úrazovosti považovať za zotrvávajúci. Odrážajú to aj údaje o úrazovosti, ktorá vyjadruje počet úrazov na 100 zamestnancov, keď oproti roku 2008 sa hodnota tohto ukazovateľa zmenila z 3,79 v roku 2008 na 3,96 v roku 2009. Významnejší je však celkový trend vývoja tohto ukazovateľa, ktorý trvalo klesá z hodnoty 6,73 v roku 2003 a je zrejmy z nasledujúceho grafu.

Tento trend je síce potešiteľný, avšak v porovnaní s celorepublikovými hodnotami, ktoré v roku 2006 predstavovali hodnotu 0,68, je to až 5,5 násobne vyššia hodnota úrazovosti. Je to samozrejme ovplyvnené samotným charakterom vykonávanej činnosti, ale vždy bude snahou túto hodnotu znižovať tak, ako to ukladá aj spomínaná Koncepcia BOZP. Ak vezmeme v úvahu východiskový rok 2006, potom ukazovateľ úrazovosti klesol z 5,02 na 3,96, čo už teraz predstavuje pokles o 21 %, ale k celorepublikovému priemeru je to ešte veľmi dlhá cesta.

Vývoj úrazovosti je zrejмый z tabuliek č. 7 - 10, 12 a 13. Aj počet nových chorôb z povolania v porovnaní s rokom 2008 mierne klesol, a to z 56 na 70, ale ani tak zďaleka nedosahuje počty do roku 2007, kedy bolo nahlásených až 234 nových chorôb z povolania. Tento stav je možné pripísať významnej modernizácii mnohých opravárenských prevádzok, ktoré hlavne v posledných rokoch prešli rozsiahlou rekonštrukciou. Vývoj pracovnej úrazovosti a chorôb z povolania je uvedený v tabuľke č. 11 prílohy tejto správy. Tabuľka je neúplná z dôvodu, že údaje o skutočnej dobe pracovnej neschopnosti v dôsledku pracovných úrazov dozorované organizácie orgánom hlavného dozoru nenahlasujú. Tieto údaje podľa platnej legislatívy organizácie nahlasujú príslušnému inšpektorátu práce a orgánu verejného zdravotníctva.

10. Spolupráca dozorného orgánu

Spolupráca v oblasti BOZP sa realizovala s Odborovým zväzom pracovníkov baní, geológie a naftového priemyslu SR, Slovenskou banskou komorou, Slovenskou baníckou spoločnosťou, Slovenskou spoločnosťou pre vŕtacie a ťhacie práce, Slovenským ústavom technickej normalizácie, niektorými SKTC, v oblasti výbušnín a vyšetrovania závažných pracovných úrazov s krajskými a okresnými riaditeľstvami Policajného zboru SR, v oblasti predaja pyrotechnických výrobkov so Slovenskou obchodnou inšpekciou, pri vyšetrovaní havárií a závažných pracovných úrazov s Kriminalistickým a expertíznym ústavom, v rámci konzultácií a prípravy vysokoškolsky vzdelaných odborníkov v oblasti baníctva s Technickou univerzitou – fakultou BERG v Košiciach a inými zložkami verejnej správy.

V súlade so zákonom č. 261/2002 Z. z. boli vykonávané koordinované kontroly na úseku prevencie závažných priemyselných havárií v podnikoch, na ktoré sa vzťahuje tento zákon v súčinnosti so Slovenskou inšpekciou životného prostredia SR.

11. Hodnotenie stavu ochrany práce v roku 2009 v SR

Z poznatkov získaných inšpekčnou činnosťou v roku 2009 vyplýva skutočnosť, že starostlivosť o BOZP nie je v popredí záujmu značného počtu preverovaných subjektov. Úroveň pracovných podmienok veľmi často odzrkadľuje ekonomické možnosti zamestnávateľov. Zamestnávatelia odôvodňujú neplnenie niektorých úloh v oblasti ochrany práce predovšetkým zlým ekonomickým stavom organizácie. Zistený stav je však aj dôsledkom nedostatočného právneho vedomia zamestnancov ako aj zamestnávateľov, ktorí dávajú väčší dôraz na odstraňovanie nedostatkov zistených orgánmi hlavného dozoru ako na vlastnú prevenciu.

Z poznatkov získaných pri inšpekcii práce a pri vykonávaní hlavného dozoru vyplýva, že starostlivosť o BOZP je zo strany zamestnávateľov často minimálna a formálna. Vytváranie vhodných pracovných podmienok pre zamestnancov a osobitne ochrana ich života a zdravia na pracovisku nie je pre viacerých zamestnávateľov prioritou, ani potrebou. V niektorých prípadoch prevláda nezáujem zamestnávateľov o zabezpečovanie uspokojivých pracovných podmienok a uprednostňovanie hospodárskych a obchodných záujmov. Platí to najmä v prípade malých zamestnávateľov a u samostatne podnikajúcich fyzických osôb. Vyskytujú sa nebezpečné pracovné postupy, zlá organizácia práce, nebezpečné zariadenia a rizikové práce, pri ktorých sa častejšie vyskytujú prípady porušenia zdravia. Je len na pracovnej zdatnosti a šikovnosti zamestnancov ako bezpečne vykonajú svoju prácu.

Výsledkom takého prístupu je chýbajúci systémový prístup k problematike BOZP, nízka pozornosť sa venuje posudzovaniu rizík, spolupráca vedúcich zamestnancov a zamestnancov je často neuspokojivá a formálna, kvalita oboznamovania zamestnancov s problematikou BOZP je nedostatočná. Aktivita zamestnancov i zástupcov zamestnancov pre BOZP pri vyžadovaní a presadzovaní uspokojivých pracovných podmienok vrátane podmienok na zaistenie BOZP je limitovaná aj ich obavami o zamestnanie (chýba právna ochrana). Priamym dôsledkom z hľadiska BOZP sú nedostatočne zabezpečené a vybavené prevádzkové objekty, pracovné priestory a pracovné prostredie, nevyhovujúce stroje a technické zariadenia.

Pritom mnohé opatrenia na úseku BOZP, hlavne organizačné, sa dajú realizovať bez akýchkoľvek, resp. minimálnych finančných nákladov.

Je potrebné poukázať, že hospodárska kríza čiastočne zasiahla aj organizácie vykonávajúce banské činnosti (BČ) a činnosti vykonávané banským spôsobom (ČVBS). Znižuje sa ťažba pre nedostatočný odbyt produkcie, tým je tvorba zisku nižšia a použité prostriedky na BOZP sú tiež nižšie.

Ďalším problémom sú kvalifikovaní zamestnanci. Pri dnešnom rozvoji prác najmä v podzemí (výstavba tunelov, rast ťažby podzemným spôsobom, odliv hotových zamestnancov do zahraničia a pod.) takýto zamestnanci chýbajú. Stredné a vysoké školstvo nemá podporu od takýchto zamestnávateľov a neprodukuje kvalifikovaných perspektívnych zamestnancov. Na pozície sú prijímaní zamestnanci bez akýchkoľvek odborných znalostí a najmä bez skúsenosti v náročnom banskom prostredí a potom nastávajú krízové situácie.

Napriek zisteným nedostatkom možno v dozorovaných organizáciách s prevažujúcou zahraničnou kapitálovou účasťou pozitívne hodnotiť vážnosť, s akou popri riešení hospodárskych problémov pristupujú rovnocenne i k primeranému riešeniu problematiky bezpečnosti práce a prevádzky na všetkých úrovniach riadenia. Dôležitú úlohu tu zohráva aj neustále zvyšovanie technickej úrovne používaných technických zariadení.

12. Opatrenia dozorného orgánu na zlepšenie stavu

Pre zlepšenie stavu ochrany práce v oblasti BOZP je v nasledujúcom období potrebné ďalej realizovať uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 114 z 20. februára 2008, ktorým bola schválená Koncepcia BOZP a úlohy ktorej boli rozpracované na podmienky výkonu hlavného dozoru.

Hlavný banský úrad a obvodné banské úrady – orgány štátnej banskej správy vykonávajúce hlavný dozor podľa § 39 ods. 1 písm. a) a písm. b) zákona SNR č. 51/1988 Zb. musia pre zlepšenie stavu v oblasti bezpečnosti práce a prevádzky v oblasti svojej pôsobnosti a s tým súvisiaceho 25% zníženia úrazovosti do roku 2012 zamerať výkon dozornej činnosti najmä na:

- i) dosiahnutie znalosti bezpečnostných predpisov u zodpovedných vedúcich zamestnancov v rozsahu potrebnom pre odborné a bezpečné riadenie vykonávanej činnosti,
- j) vyžadovanie dokonalej znalosti všetkých predpisov, technologických a pracovných postupov, ktoré sa vzťahujú na vykonávané činnosti,
- k) zabezpečenie včasnej informovanosti pri zmene predpisov, technologických postupov a pracovných podmienok,
- l) zabezpečenie znalosti rizík a pravidiel správania sa pri hroziacom riziku,
- m) vyžadovanie zvýšenej kontroly orgánmi odborného dozoru a odborné a personálne posilnenie týchto orgánov v dozorovaných organizáciách,
- n) vyžadovanie znalosti predpisov na zaistenie BOZP u zodpovedných vedúcich zamestnancov v rozsahu potrebnom na odborné riadenie bezpečného výkonu práce,
- o) venovanie zvýšenej pozornosti malým a stredne veľkým podnikom vo všetkých oblastiach BOZP,
- p) sledovanie a vyhodnocovanie vývoja úrazovosti a chorôb z povolania na každej úrovni a kontrolnú a poradenskú innos zamera na oblasti a subjekty s nepriaznivým vývojom, navrhnú potrebné opatrenia vrátane prípadných zmien v predpisoch,
- q) sústavné sledovanie pracovného prostredia a jeho zložiek, ktoré môžu ohrozi zamestnancov a v as prijíma potrebné opatrenia vrátane legislatívnych,
- r) podporu výučby o BOZP na stredných a vysokých školách,
- s) zvýšenú pozornosť bezpečnostným predpisom pri vykonávaní vstupných školení novoprijatých zamestnancov u rizikových skupín najmä u mladých zamestnancov ako aj tým, ktorí predtým nepracovali pri vykonávaní banskej činnosti a činnosti vykonávanej banským spôsobom,
- t) zabezpečenie pravidelnosti a odbornej úrovne opakovaných školení pri zohľadnení konkrétnych podmienok jednotlivých pracovísk,
- u) zvyšovanie právneho a spoločenského vedomia zamestnancov a zamestnávateľov v oblasti BOZP,
- v) dozor pri činnostiach v subjektoch, kde bolo pri doterajšej kontrolnej činnosti zistených najviac nedostatkov závažného charakteru,
- w) propagovanie vo verejnosti najnovších informácií z oblasti BOZP a uvádzanie nových predpisov do praxe s dôrazom na prevenciu vzniku pracovných úrazov a chorôb z povolania, zlepšovanie pracovných podmienok a na zvyšovanie kultúry práce,
- x) postupné dosiahnutie intervalu kontrol vykonávaných orgánmi hlavného dozoru u stálych pracovísk v roku 2012 minimálne jedenkrát za rok a u ostatných pracovísk námatkove v organizácii jedenkrát za šesť mesiacov,
- y) dôslednejšie využívanie sankčných opatrení pri opakovanom, prípadne častom porušovaní

technologickej disciplíny a predpisov upravujúcich BOZP.

Zásadným spôsobom do plnenia týchto úloh však zasahujú finančné, materiálne a personálne možnosti Hlavného banského úradu a obvodných banských úradov, ktorými nie je možné dôsledne plniť všetky uložené úlohy. Napriek tomu, že v uvádzanom uznesení vlády ohľadom Koncepcie BOZP je na ústredných orgánoch, resp. priamo na jednotlivých rezortoch zodpovednosť za zabezpečenie financovania Koncepcie BOZP, Hlavný banský úrad nedostal ani v roku 2009 žiadne finančné prostriedky priamo na realizáciu tejto koncepcie.

Okrem opatrení vyplývajúcich z koncepcie BOZP, za účelom zlepšenia stavu BOZP a BP, a to najmä za účelom bezodkladného odstránenia zistených nedostatkov, boli vydané obvodnými banskými inšpektormi záväzné príkazy a obvodnými banskými úradmi boli vydané rozhodnutia a vyvodzované sankcie. V rámci zvyšovania povedomia o BOZP a znalosti predpisov zorganizovali obvodné banské úrady v Košiciach a v Spišskej Novej Vsi rôzne semináre a školenia, z ktorých napríklad len na už tradičnom celoslovenskom seminári vo Vysokých Tatrách sa v júni 2009 zúčastnilo viac, ako 100 zamestnancov dozorovaných organizácií.

13. Činnosť dozorného orgánu

13.1. Personálne údaje

Plnenie úloh hlavného dozoru štátnej banskej správy v oblasti BOZP a BP v roku 2009 zabezpečovalo 22 banských inšpektorov, z toho okrem vedúcich oddelení bezpečnosti (po jednom na 6 úradoch) to boli štyria ústrední banskí inšpektori na Hlavnom banskom úrade a dvanásť obvodní banskí inšpektori na piatich obvodných banských úradoch. Oproti roku 2008 bol celkový priemerný počet banských inšpektorov vykonávajúcich hlavný dozor v oblasti BOZP a BP vyšší o piatich inšpektorov. Takže po dlhšej dobe sa úradom podarilo získať nových banských inšpektorov avšak stav počtu banských inšpektorov je aj tak doposiaľ nenaplnený a už v tomto roku, tzn. v roku 2010 Hlavný banský úrad vypísal výberové konania na obsadenie 6 voľných štátnozamestnaneckých miest.

Uvedený stav počtu banských inšpektorov je v rozpore s prioritou č. 6 Koncepcie BOZP, ktorá hovorí o „...odbornom a početnom posilnení ľudských zdrojov na výkon inšpekcie za účelom navýšenia počtu dozorných aktivít, na zlepšenie fungovania a účinnosti dozorných orgánov a v záujme rozvoja ich preventívnych praktík...“.

Takýto stav je taktiež v rozpore s úlohou F. 2 uvedenou v prílohe č. 1 Koncepcie BOZP, podľa ktorej je potrebné: „Zabezpečiť zodpovedajúce finančné zdroje a podmienky na efektívny výkon inšpekcie práce, štátneho zdravotného dozoru a hlavného dozoru vo všetkých oblastiach v ich pôsobnosti vrátane odborného vzdelávania a primeraného finančného ohodnotenia inšpektorov práce, osôb vykonávajúcich štátny zdravotný dozor a hlavný dozor tak, aby bolo možné ich činnosť viac zamerať na preventívnu činnosť podľa odporúčaní SLIC a štandardov Spoločenstva.“. V akej oblasti by to štát mal zabezpečiť, ak nie v oblasti, v ktorej viac ako 5,5 násobne prevyšuje ukazovateľ úrazovosti celoštátny priemer?

13.2. Výkony v štátnej banskej správe

Ako už bolo uvedené v kapitole 5, pokiaľ ide o samotný počet inšpekcíí (v tabuľke č. 2 označených ako previerky pod kódmi 22/A,B,F) došlo k výraznému nárastu zo 486 v roku 2008 na 796 v roku 2009 (ide teda o nárast vo výške 63 % oproti roku 2008). To je dôkazom snahy o zvýšenie počtu inšpekcíí v zmysle nového interného predpisu pre inšpekcie. Došlo však k poklesu dozorných výkonov v iných kategóriách (celkový nárast dozorných výkonov

oproti roku 2008 je len 10 %), ale vzhľadom na zásadný význam prevencie pri vývoji pracovnej úrazovosti sú inšpekcie považované za prioritu číslo 1, a preto bol na ich vykonávanie kladený maximálny dôraz, a to aj pri nenaplnenom počte banských inšpektorov.

Za súčasného personálneho a materiálneho zabezpečenia úradov a stavu v rozširovaní kompetencií úradov vyplývajúceho zo všeobecne záväzných právnych predpisov, sa to môže určite považovať za úspech.

13.3. Poradenská činnosť

V rámci bezplatnej poradenskej činnosti v roku 2009 poskytli orgány štátnej banskej správy 164 poradenstiev z oblasti BOZP, čo je takmer zhodný stav s rokom 2008, kedy bolo uskutočnených 161 poradenstiev (tabuľka č. 2). Poradenstvo bolo najčastejšie poskytované v oblasti bansko-bezpečnostných predpisov, technických zariadení a to najmä v rámci projektovej prípravy a ďalej v oblasti evidencie a registrácie pracovných úrazov.

13.4. Poskytovanie informácií

Informácie orgánmi štátnej banskej správy boli poskytované v súlade so zákonom č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o slobode informácií), pričom čiastočne súviseli s poradenskou činnosťou.

13.5. Sťažnosti a podnety

Na Hlavnom banskom úrade a na obvodných banských úradoch SR bola v roku 2009 v oblasti bezpečnosti práce a prevádzky podané dve petície, z ktorých jedna sa týkala bezpečnosti práce a prevádzky pri vykonávaní trhacích prác. Celkom bolo prijatých a vybavených až 41 sťažností (v roku 2008 len 8 sťažností) ale len 19 podnetov (v roku 2008 až 44 podnetov).

13.6. Príprava predpisov a technická normalizácia

V oblasti legislatívy sa banskí inšpektori Hlavného banského úradu a obvodných banských úradov aktívne zúčastňovali na tvorbe a príprave novely zákona SNR č. 51/1988 Zb., ktoré boli v roku 2009 pripravované v súvislosti s prípravou nového zákona o výbušninách, pyrotechnických výrobkoch a munícii, ale aj v rámci prípravy novely zákona č. 124/2006 Z. z. Taktiež sa významnou mierou podieľali na príprave samotného zákona o výbušninách, pyrotechnických výrobkoch a munícii, ako aj jeho vykonávacích predpisoch. Ďalej sa zúčastnili na pripomienkovaní nových vyhlášok MPSVR SR na zaistenie BOZP v rôznych oblastiach, ktorú pripravilo do legislatívneho procesu Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

V oblasti technickej normalizácie Hlavný banský úrad spolupracuje so Slovenským ústavom technickej normalizácie (SÚTN) pri preberaní technických noriem z európskych noriem pod a požiadaviek SÚTN. Najväčšie zastúpenie posudzovaných noriem majú normy z oblasti elektrických inštalácií a zariadení.

Hlavný banský úrad spolupracuje taktiež so Slovenskou obchodnou inšpekciou, a to tak na úseku kontroly predaja a uskladňovania pyrotechnických výrobkov, ako aj na úseku chemických látok a zástupca Hlavného banského úradu je členom poradnej komisie vo vzťahu k uplatňovaniu nariadenia REACH na Slovensku.

Zástupca Hlavného banského úradu je členom stálej pracovnej skupiny pre bezpečnosť práce v baniach v rámci Poradného výboru pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci

Európskej Komisie. Stála pracovná skupina sa zaoberá otázkami týkajúcimi sa BOZP v baniach. Okrem iného vypracováva pripomienky ku Komisiou navrhnukej legislatíve, ktorá môže mať významný dopad na BOZP v baniach a inom ťažobnom priemysle. Vytvorenie stálej pracovnej skupiny si vyžiadalo výnimočné postavenie baní z pohľadu špecifických pracovných podmienok, rizík, častej zmeny pracovných podmienok, nebezpečenstva výbuchov, výskytu výbušných plynov, požiarov a pod.

Zástupca Hlavného banského úradu je taktiež členom poradného výboru ministerky práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky pre otázky v oblasti BOZP, tzv. Koordinačného výboru pre BOZP, zasadania ktorého sa zúčastňuje pravidelne každý štvrtý rok.

V súvislosti s tvorbou ako aj pripomienkovaním všeobecne záväzných predpisov upravujúcich bezpečnosť práce je potrebné uviesť zlepšenú súčinnosť Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Hlavný banský úrad najmä pri príprave a pripomienkovaní zákona č. 124/2006 Z. z. vrátane jeho noviel a vyhlášky o technických zariadeniach, čo sa následne prejavilo v zosúladovaní predpisov na úseku BOZP. V tejto ceste je potrebné aj naďalej pokračovať, najmä pokiaľ ide o spoluprácu s Národným inšpektorátom práce Košice a presadzovaní návrhov zmien a doplnkov zákona č. 51/1988 Zb. tak, aby mohlo byť zosúladenie predpisov v oblasti vyhradených technických zariadení, kde platí nový predpis, zrealizované.

14. Záver

Pre zvýšenie účinnosti a efektívnosti inšpekčnej činnosti orgánov štátnej banskej správy je potrebné pokračovať v plnení úlohy, ktoré vyplývajú z „Koncepcie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike na roky 2008 až 2012“, ktoré boli rozpracované na podmienky Hlavného banského úradu a obvodných banských úradov SR. Zásadnou úlohou je prehlbovanie odbornej úrovne banských inšpektorov a zabezpečiť ich primerané ohodnotenie ako aj technické vybavenie, so zámerom vytvorenia predpokladov pre zabezpečenie 25 % zníženia úrazovosti do roku 2012.